

Článok „Rovnoprávnosť na Slovensku“ od neznámeho autora.

Uverejnené v *Hlasoch Slovákov*, Praha 1861, str. 67–70.

Slováci hojne prispievali do pražského denníka *Čas*, ktorý začal vychádzať roku 1860, a to pre nedostatok vlastného politického časopisu. Autor žiada uskutočnenie národnostnej rovnoprávnosti a úzku spoluprácu, najmä literárnu s Čechmi, v ktorej vidí spásu pre Slovákov v Uhorsku.

S radosťou čítam „*Čas*“¹ i Slovák uherský a rád jej bude čítať vidia v ňom nového a jak se naděje zdárného buditele a vzdělavatele lidu československého. Procituje i on více k sebevědomí, ačkoliv stav a poměry jeho nejsou blahé a potěšitelné. Dovoltež, ať o nich trochu promluvíme. *Známo jest, že počet Slováků v Uhrách jest patrný, do tři milionů obnášející.* Sídla jejich rozprostírají se po stranách severozápadních Uherska; avšak i ve středu a na jihu mají oni četné a mohutné osady. Sestávají pak nejvíce z lidu obecného a chudiny, poněvadž šlechta a lidé čelnější mezi nimi žijící a mnohonásobných služeb jejich požívající, nepřiznávají se k nim, nýbrž odvracují se od nich a jimi opovrhují, byť by pak i nepochybně dle rodu a jména a kmene jejich pocházeli, přece se k jinému národu přičítají. Tím se stává, že *Slovák opuštěn od těch, kteříž jsou zvláště povoláni o blahobyt jeho pečovati*, setrvává pořád a pořád v zanedbanosti své, že nemaje učitelů a prostředků k vyvinování vloh svých duševních, na nichž mu arcíže neschází, nepokračuje ve vzdělanosti, nýbrž zůstává na zad. Nenachází kromě škol proudu národních žádného ústavu, kterýmžby se k vyšší osvětě, k naukám a vědám povznésti mohli. Nevzdělanost pak jeho působí, že tím více znevažován a opovrhován bývá. Upírá se mu doprosta v Uhrách oprávnění ku zvláště národnosti a neslibuje žádné budoucnosti. Vlastenci zajisté uherští dokazují, že ve vlasti uherské, byťby se i více řečí rozličných mluvilo v ní, přec jen jediná bytí může národnost, hlavného totiž a panujícího v ní národu a jen jediná řeč oprávněná. Takovéto hlasy byly nedávno i v říšské radě proneseny od uherských údu jejich.² Než my rozumování takováto držíme za jalová a zcela daremná. *Slovák má důvod vyvýšený nade vši pochybu pro oprávnění úplné povahy a rázu svého v zemi této a pro čáku delší a bohdá lepší budoucnosti.*

¹ Politický denník *Čas* vydával roku 1860 tajomník pražskej obchodnej komory a poslanec zemského snemu českého dr. A. Krása (1828–1900) na základe vládnej koncesie. Časopis bol demokratického a liberálneho smeru s istými znakmi realistickej politiky, ale už roku 1861 bol jeho názov zmenený na *Hlas* a od roku 1865 splynul s *Národnými listami*, ktoré boli tomuto časopisu veľkou konkurenciou. *Čas* sledoval aj osudy Slovákov a umožňoval publikovať ich príspevky, ktoré vyjadrovali ich zmýšľanie a snahy roku 1861, pred a po vydaní Októbrového diplomu. Doteraz sa na túto stránku činnosti českých časopisov nepoukázavalo. Mnohé príspevky od slovenských autorov redakcia nemohla uverejniť, a preto ich vydal F. Fingerhut (Náprstek) v osobitnej brožúrke *Hlasy Slovákov*.

² Ide o prejavy niektorých starokonzervatívnych členov viedenskej říšskej rady, ktorí však nezastupovali záujmy Maďarov v tom zmysle, ako to zodpovedalo nálade predstaviteľov väčšiny uhorskej šľachty a buržoázie.

Důvod tento je pouhá skutečnost. Učí nás dějepis, učí každá statistika zkušenost, že v zemi uherské odjakživa vedle Maďarů a několik jiných kmenů Slováci bydleli, přispívajíce k potřebám a službám vlasti společně, věrně a ochotně: že až podnes zaujímají rozsáhlá sídla své bez toho, aby se jim bylo kdy upíralo zde občanstvo, aneb bralo v pochybu právo jejich k bydlení v zemi této. Když tedy již tolika století zde přežili, snášejíce společně osudy všeliké, příznivé a odporne neumenšeni, jak se zdá, počtu a síle své, ale raději zvýšení a rozšíření: bez pochyby ještě za drahé času potrvají v zemi této, nedbajíce na nepřejná dovozování, na liché předzvěsty svých protivníků. Jestliže ale Slovák v rázu, jakovýž se mu dostal za podíl pod řízením božím, od přírody trvá a trvati má v Uhrách, žádati musí každý rozumný spoluobčan, aby trval počestně ne ku břemenu a škodě, ale ke cti a prospěchu vlasti společné; což se jen zdařilým vzděláváním jeho státi může. Kéžby právě pochopili úkol a povolání své vznešené všichni duchovní pastýři, učitelé, úředníci a vzdělanci vůbec, jímžto řízením nejvyšším vykázaná místa uprostřed slovenského lidu! Kéžby povázili, že se těžce prohřešují, zanedbávající lid ten a nezbedně po cizotě bažice! Kéžby se přesvědčili, že tím lépe vyplní vlasteneckou svou povinnost, když na lid nejbližší a k sobě přikázaný působí blahodárné prostředky, od přírody vyznačené, jako když nechávající blízké, sahající po dalekém a opouštějící přírodní, namáhají se na cesty smýšlené, přírodě odporne. Jeť čas svrchovaný, aby uznáno bylo všeobecně, že Slovák uherský je právě tak určen ke zdokonalování se jako každý jiný člověk; že se on zdokonalovati nemůže, leč svou řečí mateřskou, že všeliké způsoby jeho vzdělávání, odchylující se od přírody, jsou marné a daremné. Zásada rovnoprávnosti národnosti od vys. vlády prohlášená, tak jasná samo v sobě, tak spravedlivá a shodná s pravidly mravnosti, křesťanstva a lidskosti, byla dlouho zamezována od odpůrců tajných a zjevných, dokazujících, že je nepraktická a nemožná a tím jen stranictvo své zahalujících. Jeť čas, aby zásada ona již jednou i ve prospěch Slováků uherských byla provedena a uskutečněna. Mezitím želáme, aby vše tato byla napomáhána spisy dobrými, potřebám lidu našeho slovenského přiměřenými, k čemuž i „Čas“ znamenitě bude moci přispívati. Želáme však, aby i krom časopisu tohoto bylo podáváno Slovákům z Čech čím nejvíc spisů výborných, nebo jen ve spojení s Čechy literárním vidíme spásu pro kmen slovanský v Uhrách, rozkolníctvo pak, k němuž někteří z krajanů příliš náchylní jsou, co nejvýš neprospěšné, zavrhuje.

54

List M. Št. Ferienčika J. M. Hurbanovi.

Originál listu v pozostalosti J. M. Hurbana v AMS, fasc. I, 244. Brezno 31. oktobra 1860.

Št. M. Ferienčík informuje J. M. Hurbana o tom, čo by bolo treba robiť predstaviteľom slovenského národného hnutia po vydaní Októbrového diplomu: brániť národné záujmy, pokúsiť sa dostať sa do uhorského snemu, nespoliehať sa na rumunského politika V. Vladu. Vyslovuje aj pochybnosti o úspechu akcií pre Slovákov.